

Trump'ın Gizlediği Şey Nedir? İran'la Barış Yapmaya Zorlandı Mı?

Uluslararası siyasette savaşlar her zaman kesin bir askerî zafer elde etmenin aracı değildir; aksine çoğu zaman güç dengelerini yeniden düzenlemek ve yeni müzakere şartları dayatmak için kullanılan bir araca da dönüşebilir. Bu perspektiften bakıldığında, son Amerikan-İran anlaşmasının ardından şu temel soru öne çıkmaktadır: Eğer çatışmaya neden olan dosyalar hâlâ açık olarak duruyorsa (çözülmemişse), Washington fiilen ne gerçekleştirmiş oldu acaba? Peki anlaşma stratejik bir zaferin ifadesi miydi, yoksa ABD'nin iç politikadaki hesaplamalarının dayattığı zorunlu bir çıkış yolu muydu?

Gerilim tırmanmaya başladığında, İran'ın askerî nükleer kapasiteye sahip olmasını engellemek, bölgesel nüfuzunu azaltmak, onun füze programını sınırlandırmak ve onu siyasi davranışlarını değiştirmeye sevk etmek şeklinde açık hedefler ortaya konulmuştu. Ancak anlaşmanın ilan edilmesinden sonraki sahne incelendiğinde, bu dosyaların hiçbirinin kesin olarak çözüme kavuşturulmadığı ortaya çıkmaktadır; zira İran'ın nükleer programının sona erdirildiği açıklanmamış, füze kapasitesi varlığını sürdürmüş ve Tahran'ın bölgesel nüfuzu da belirleyici bir şekilde gerilememiştir; aksine büyük dosyalar, bir sonraki müzakere turlarını beklemek üzere askıda kalmaya devam etmiştir.

Bu gerçeklik, doğrudan şu soruyu gündeme getirmektedir: Eğer savaş ya da azami baskı, ilan edilen hedeflerini gerçekleştirememişse, o halde neden geçici de olsa bir anlaşmaya geçilmiştir?

Cevap sadece Tahran'da değil, aksine Washington'da da yatmaktadır.

ABD'nin dış politikası, çoğu zaman içerideki hesaplamaların bir uzantısıdır. Zira kim olursa olsun ABD Başkanı, ekonomiyi, kamuoyunu ve iç siyasi bölünmeleri göz ardı edemez. Orta Doğu'da gerilimin tırmanmasıyla birlikte, özellikle enerji fiyatlarındaki artış ve bunun neden olduğu Amerika Birleşik Devletleri içindeki enflasyonist baskılar yoluyla bunun küresel ekonomi üzerindeki yansımalarına dair endişeler artmaya başlamıştır. Zira bunlar, her siyasi yönetim için son derece hassas dosyalardır.

Bunun yanı sıra ABD, Irak ve Afganistan deneyimlerinden, uzun ve maliyetli savaşlara karşı daha temkinli bir tutum sergileme çıkarımında bulunmuştur. Ayrıca Trump'ı destekleyen siyasi tabanın bir kısmı, dış askeri müdahaleyi azaltıp ABD'nin içine odaklanmaya dayalı bir vizyonu benimsemektedir; dolayısıyla İran'la yaşanacak herhangi bir geniş çaplı tırmanış, maliyeti yüksek bir maceraya neden olabilir.

Bundan dolayı son anlaşma, nihai bir çözümden ziyade gerilimi kontrol altına alma ve zamanı yönetme girişimi olarak okunabilir. Zira Amerika'nın dış cepheyi sakinleştirmeye ve içe yansiyabilecek ekonomik ve siyasi bir yıpranmadan kaçınmaya ihtiyacı vardır; İran'ın ise, yıllardır tırmanan baskıların ardından ekonomik ve siyasi durumunu yeniden düzene sokmak için bir nefes alma alanına ihtiyacı vardır.

Bu anlamda anlaşma, taraflardan herhangi biri için tam bir zafer ya da kesin bir yenilgi olarak görünmemektedir; aksine her iki tarafın güç dengelerinin ve iç koşullarının dayattığı geçici siyasi bir ateşkes daha yakındır.

Ancak en önemli soru hala geçerliliğini korumaktadır: Gerçek bir uzlaşıyla mı karşı karşıyayız, yoksa sadece yeni bir çatışma turunun ertelenmesiyle mi?

Tarihsel deneyim, birçok büyük anlaşmanın, gerginliği durdurmak ve müzakere yollarını açmak için geçici çözümler olarak başladığına işaret etmektedir. Nitekim bunların bazıları daha sonra istikrarlı uzlaşmalara dönüşürken, diğer bazıları ise sadece daha şiddetli çatışma turları arasında mola vermeye dönüşmüştür.

Bu nedenle bu aşamada kazanan ya da kaybedenden söz etmek için henüz erken olabilir. Zira yaşananlar, krizin sona ermesinden daha çok, doğrudan çatışmadan siyasi müzakere alanına geçiş gibi görünmektedir. Sonuçlara dair nihai karar ise, ancak müzakerelerin sonraki aşamalarının ne getireceğiyle ve temel sorunların gerçekten çözülüp çözülmediği ya da sadece ertelenip ertelenmediğiyle netlik kazanacaktır.

ABD'deki iç baskılar, Amerikan yönetimini İran ile geçici bir anlaşmaya doğru itmeye katkıda bulunmuş olsa da, karşı tarafa bakmadan, yani krizi idare etmekle yetinmek yerine, İran dosyasının kesin ve nihai bir şekilde çözmek için anın uygun olduğunu düşünen çevrelere bakmadan resim tamamlanmış olmaz.

Büyük çatışmalarda, karar merkezlerinde tek bir eğilim yoktur; aksine her zaman birbiriyle rekabet eden iki vizyon vardır; yani biri çatışmayı yönetmeye yönelen, diğeri ise onu kökten sona erdirmeye çalışan bir vizyon. Görünen o ki İran dosyası, bu çelişkiyi açıkça somutlaştırmıştır.

Yıllardan beridir Yahudi varlığında güvenlik ve siyaset kurumları içindeki etkili olan kesimler, İran'ı en belirgin stratejik tehdit olarak görmektedirler. Buradan hareketle, bu çevreler için hedef sadece nükleer programı kontrol altına almak değildir; aksine aynı zamanda bölgesel güç dengelerini, Yahudi varlığına uzun vadeli bir üstünlük sağlayacak şekilde yeniden şekillendirmektir.

Bu nedenle bazı analistler, Yahudi varlığı içindeki bazı çevrelerin, müzakere masasına dönmeden önce baskının mümkün olan en üst düzeyde sürdürülmesini tercih ettiklerini düşünmektedir; zira yıpratmanın uzatılmasının, daha sonra Tahran'a daha ağır şartlar dayatabileceğini düşünmektedirler.

Ancak mesele sadece İran ile sınırlı değildir. Zira Amerika ve Yahudi varlığının stratejik vizyonunda İran'ın nüfuzuna, Körfez'den Doğu Akdeniz'e uzanan birbiriyle bağlantılı bölgesel bir sistemin parçası olarak bakılmaktadır. Dolayısıyla İran'ın zayıflatılması, bölgedeki jeopolitik dengelerin yeniden şekillendirilmesine yönelik daha geniş proje kapsamındaki bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Bundan dolayı geçtiğimiz yıllarda "Yeni Ortadoğu" veya "Bölgenin Yeniden Yapılandırılması" gibi başlıklar altında çok sayıda projeler öne çıkmıştır; bu projelerin tamamının ortak hedefi, büyük bölgesel güçlerin ABD'nin nüfuzuna ve Yahudi varlığına meydan okuma gücünü azaltmaktır.

Ancak bu vizyon, maliyet gibi her zaman belirleyici bir faktörle çarpışmaktadır.

İran dosyasının askerî olarak tamamen sonlandırılması, sonuçları sınırlı bir süreç değildir; aksine geniş çaplı bölgesel bir savaşa, küresel enerji piyasalarında istikrarsızlıklara, diğer uluslararası güçlerin müdahalesine ve ayrıca küresel ölçekte artan meydan okumaların gölgesinde ABD'nin gücünü aşabilecek ekonomik ve askerî bir yıpranmaya kapı aralayabilir.

İşte burada karar alma çevrelerindeki bölünmenin özü ortaya çıkmaktadır; zira bir grup, bölgede köklü bir stratejik dönüşüm gerçekleştirmek amacıyla baskıyı sürdürmek için tarihi anın uygun olduğunu düşünürken, diğer bir grup ise çatışmayı yönetmenin ve bunun maliyetini azaltmanın daha gerçekçi ve sürdürülebilir bir seçenek olduğunu düşünmektedir.

Son anlaşma, özünde ikinci görüşün geçici bir zaferini yansıtıyor olabilir; ancak bu, iki eğilim arasındaki çatışmanın sona erdiği anlamına gelmemektedir. Temel dosyalar hâlâ açık olup stratejik hedefler nihai olarak gerçekleşmemiştir; bu da anlaşmayı, kapsamlı ve nihai bir uzlaşmadan ziyade siyasi bir ateşkes niteliğine daha yakın kılmaktadır.

Şu soru açık kalmaya devam etmektedir: Önümüzdeki aşamada bu iki vizyondan hangisi kendini dayatacaktır? Dengeleri yönetme ve çevreleme vizyonu mu, yoksa kesin sonuç alma ve Orta Doğu'yu yeniden şekillendirme vizyonu mu?

Bu sorunun cevabı; herhangi münferit askerî bir çatışmanın sonuçlarının belirlediğinden daha çok, önümüzdeki onlarca yıl boyunca bölgenin şeklini belirleyebilir.

Bu gelgitlerin ortasında bölge halkları uyanabilir, yöneticilerine karşı ayaklanabilir ve Batılı planları altüst edebilir; böylece Müslüman halklar da hayati davaları için harekete geçebilir, dünyalık bir menfaat karşılığında dinlerini satan hain yöneticiler zümresini devirebilir ve Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in bizlere vadettiği Nübüvvet Minhacı üzere Raşidi Hilafet Devleti'ni kurarak tarihin çehresini değiştirebilirler.

Ey İslam ümmetinin evlatları! Dine yardım etmek için ayağa kalkın ve Hilafet Devleti'ni kurmak için çalışanlarla birlikte yol alın; zira atmosfer elverişli ve Hilafet rüzgârı yaklaşmıştır; o halde Hilafetin adamlarından olmak ve yerleri değiştirilenlerden değil de egemen kılınanlardan olmak için bu fırsatı ganimet bilin.

Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا** **Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaatte bulunmuştur.** [Nur 55]

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Nebil Abdulkerim